

References:

1. Bases of Psychology : [textbook] / [O. Kyrychuk, V. Romenets, T. Kyrylenko & others] / under the general editorship of O. Kyrychuk, V. Romenets. – Kyiv : Lybid, 2002. – 631 p.
2. Tatenko V. Psychology in the Subject Dimension : [monograph] / V. Tatenko. – Kyiv : Prosvita, 1996. – 404 p.
3. Tytarenko T. The Life World of the Individual, within and beyond the Ordinary / T. Tytarenko. – Kyiv : Lybid, 2003. – 373 p.
4. Chepeleva N. The Problems of Psychological Hermeneutics / edit. N. Chepeleva. – Kyiv : Millenium, 2004. – 276 p.
5. Kalyna N. Linguistic Psychotherapy / N. Kalyna. – Kyiv : Vakler : Altpress, 1999. – 282 p.
6. Donchenko O. Psychofractal as a Category of the Pedagogy of Non-violence / O. Donchenko // Shliakh osvity. – 2003. – № 4. – P. 8–12.
7. Kazmyrenko V. Social Psychology of Organizations : [monograph] / V. Kazmyrenko. – Kyiv : ICUPM, 1993. – 384 p.
8. Vasiutynskiy V. Interpersonal Interaction in the Concepts of Modern Ukrainian Psychologists / V. Vasiutynskiy // Socio Human Problems. – Lviv, 2005. – № 1. – Access mode : <http://znc.com.ua/ukr/publ/periodic/shpp/2005/1/p101.php>.
9. The Project of a Policy Proposal “New Ukrainian School” prepared by MES of Ukraine and published on the official website of MES of Ukraine 18.11.2016. – Access mode : http://base.kristti.com.ua/doc_976.
10. Sukhomlynskiy V. Selected works in five volumes / V. Sukhomlynskiy. – K. : Radianska shkola, 1977. – V. 3. – 649 p.
11. Lilia Hrinevich – about the new law “On Education”. – Access mode : <https://osvita.ua/school/reform/57925/>.

Трухан О. В. Некоторые аспекты идей В. А. Сухомлинского для актуализации мотивации профессиональной деятельности педагога в системе последипломного образования в условиях реформирования

Определена проблемная сфера реформирования образования в Украине. Обоснована необходимость мобилизации усилий разных слоев общества в процессе трансформации образовательной среды. Предложено использование результатов междисциплинарных исследований для улучшения качества реформ. Определено наследие великого украинского педагога В. А. Сухомлинского в социально-психологическом контексте использования его идей в период современных образовательных реформ. Найдено созвучие идей В. А. Сухомлинского Концепции Новой украинской школы. Выделены некоторые концептуальные тезисы особенностей внедрения в жизнь принципов Новой украинской школы. Обоснованы основные направления в актуализации мотивации профессиональной деятельности современных педагогов в условиях изменений. Определена роль системы последипломного образования в процессе адаптации учителей к активной деятельности в условиях реформ.

Ключевые слова: образовательное пространство, Концепция Новой украинской школы, противодействие изменениям, актуализация мотивации, социальная ответственность, критическое мышление, инновационная деятельность.

Trukhan O. V. Some aspects of the use of Vasyl Sukhomlynskiy's ideas on the actualization of the motivation of pedagogues to professional activity in the conditions of changes in the system of postgraduate education

The problem area of reforming educational space in Ukraine is determined. The article substantiates necessity of mobilizing various sectors of society to promote the process of transformation of the educational environment. It is proposed to use the results of cross-sectorial studies to improve the quality of the reform process. The heritage of the great Ukrainian teacher Vasyl Sukhomlynskiy in the socio-psychological context of using his ideas in the period of the educational space reform is estimated. Sukhomlynskiy's ideas and the content of the concept of the New Ukrainian School are compared. The main conceptual principles of the strategy of the implementation of the New Ukrainian School are highlighted. The basic directions of work on updating modern teachers' motivation to professional activity in the conditions of changes in the system of postgraduate education are substantiated and determined.

Key words: educational space, concept of the New Ukrainian School, resistance to changes, updating motivation, social responsibility, social interaction, critical thinking, innovative activity.

УДК 378.147:373.2.011.3-51

Філімонова Т. В.

**ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ
ДО ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

У статті виділено та охарактеризовано аналітико-прогностичний, діяльнісно-творчий, результативно-порівняльний етапи підготовки майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку. На діяльнісно-творчому етапі подано та впроваджено у педагогічний процес вищого навчального закладу розробку спецкурсу «Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку» з метою надання майбутнім педагогам систематизованих знань про формування професійної майстерності і розвиток відповідних умінь. Внаслідок вивчення курсу розкрито загальнопредметні та фахові компетентності, якими студент має оволодіти.

Ключові слова: патріотичне виховання, підготовка, професійна підготовка, етапи підготовки, підготовка майбутніх вихователів, виховання дітей старшого дошкільного віку, професійна майстерність.

Актуальність патріотичного виховання зумовлюється процесом формування в Україні єдиної політичної нації, а патріотичне виховання молоді сьогодні є одним з найголовніших пріоритетів гуманітарної політики

в Україні, важливою складовою частиною національної безпеки України. Тому проблема готовності студентів до патріотичного виховання в дошкільних навчальних закладах актуальна, як ніколи.

Проблему готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності досліджували вчені у різних галузях, серед них у педагогічній: О. О. Абдуліна, А. М. Алексюк (готовність до професійної діяльності), Ю. К. Бабанський (дидактична підготовка), Г. В. Беленька, А. М. Богуш, Т. І. Поніманська (підготовка майбутніх вихователів), Я. Я. Болубаш, І. М. Богданова, І. А. Зязюн, Т. О. Ільїна, А. Ф. Ліненко, І. П. Підласий, В. О. Сластьонін, О. І. Ярошенко та ін.

Мета роботи – розглянути етапи підготовки майбутнього вихователя до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

У великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «підготовка» розглядається як дія за значенням підготувати; запас знань, навиків, досвід і т. ін., набутий у процесі навчання, практичної діяльності [1, с. 952].

У словнику В. Даля [3] термін «підготовка» трактується як стан попереднього виконання чого-небудь, а «підготувати», за С. Ожеговим [4], означає навчити, дати необхідні знання для будь-чого.

У педагогічному словнику термін «професійна підготовка» тлумачиться як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей особистості, трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної праці за обраною професією [2, с. 262].

Програмою формувального експерименту передбачалося вивчення динамічних змін рівнів готовності майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку згідно з теоретично обґрунтованими умовами, що були впроваджені в освітній процес вищих навчальних закладів (далі – ВНЗ) упродовж трьох етапів (аналітико-прогностичного, діяльнісно-творчого та результативно-порівняльного).

I етап – аналітико-прогностичний – спрямований на вивчення фактичного стану готовності майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку, аналіз потенційних можливостей та прогнозування результатів роботи. Стадіями аналітико-прогностичного етапу визначено такі:

1. Ознайомлення та вивчення навчальної групи (діагностика інтересів, нахилів, здібностей та інших індивідуальних особливостей; з'ясування мотиваційних аспектів навчання у ВНЗ).

2. Аналіз потенційних можливостей студентів. Планування групової та індивідуальної виховної роботи.

3. Визначення стану готовності майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

4. Прогнозування здійснення процесу підготовки майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

II етап – діяльнісно-творчий – спрямований на процес формування готовності майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

На даному етапі безпосередньо відбувається підготовка майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку, а саме: формування особистості майбутнього вихователя в процесі аудиторної та позааудиторної роботи, впровадження проектів патріотичної спрямованості в діяльність навчального закладу, організація процесу професійного самовиховання.

Саме на другому етапі експериментальної роботи реалізувалися всі три педагогічні умови, описані вище.

Важливу роль у формуванні готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку мало проведення тематичних бесід із підвищення мотивації до педагогічної діяльності за тематикою: «Як виховати маленького патріота»; «Залучення старших дошкільників до політичного життя України»; «Вихователь як фундатор патріотичного виховання у дітей старшого дошкільного віку»; «Користь від виховних проектів для старших дошкільників: «Рідний край, де ми живемо, Україною зовемо», «Я і моя родина», «Моя маленька батьківщина» та ін.»; «Впровадження виховних хвилин патріотичного змісту у зміст заняття старшого дошкільника: «Славетні українці», «Козацькому роду немає переводу», «Стежками видатних українців» та ін.»; «Значення патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку через конкурси малюнків, оберегів, написання листів і малюнків воїнам АТО»; «Виховання патріотизму у старших дошкільників через гру», а також написання студентами есе: «Патріотичне виховання в житті дитини старшого дошкільного віку»; «Умови патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку»; «Патріотичне виховання маленьких українців» (з досвіду педагогічних практик); «З патріотизмом у серці»; «Виховувати у дітей старшого дошкільного віку любов до України»; «Я люблю Україну! (очима дітей)» (з досвіду педагогічної практики); «Любов до України починається з дитинства».

У процесі обговорення творів шляхом застосування вдало дібраних питань ми спонукали студентів пригадати вже набуті знання та вміння з професійної майстерності, патріотичного виховання, а також заохочували самостійний пошук нової інформації.

Також доцільно зауважити, що для ефективності та результативності зазначених бесід використовувалися паралельно інші методи: використання педагогічних ситуацій, проблемних питань, проведення інтерактивних вправ, рольових ігор, дискусій та тренінгів. Так, вправа з тренінгу для молодих вихователів «Портрет людини-патріота» мала на меті узгодити розуміння учасниками характерних рис і якостей особистості, яку можна називати патріотом-громадянином; вправа «Лист до байдужих» мала на меті набуття умінь аргументації активної життєвої позиції щодо патріотизму і національно-патріотичного виховання,

вправа «Аукціон ефективних форм національно-патріотичного виховання» сприяла організаційно-інформаційному збагаченню учасників у царині національно-патріотичного виховання та ін.

Не менш вагомим у формуванні позитивної мотивації до оволодіння професійною майстерністю виховання патріотизму у старших дошкільників та зорієнтованості на саморозвиток та самовдосконалення на постійній рефлексивній основі було проведення з майбутніми вихователями дошкільних навчальних закладів диспуту за темою: «Як виховати майбутнього патріота?», метою якого було активізувати наявні знання студентів та викликати позитивну мотивацію до оволодіння нею.

Зазначеній меті були присвячені проведення круглого столу «Гуманізм як принцип діяльності майбутнього вихователя» та «Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку», а також «мозкового штурму» «Патріотичне виховання» тощо.

Логіка дослідження зумовила розробку та впровадження у педагогічний процес ВНЗ спецкурсу «Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку» з метою надання майбутнім педагогам систематизованих знань щодо формування професійної майстерності і розвитку відповідних умінь. Він розрахований на 60 години (6 годин лекційних, 12 годин семінарських і 42 години для самостійної роботи). Зміст спецкурсу представлений двома взаємопов'язаними кредитами: «Процес патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку», «Прогнозування та проектування роботи з патріотичного виховання». Тематичний план спецкурсу представлений у табл. 1.

Таблиця 1

Тематичний план спецкурсу «Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку»

Назви кредитів і тем	Денна форма навчання			
	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
л		пр	ср	
Кредит 1. Процес патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.				
Тема 1. Концептуальні засади процесу патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.	30	2	4	24
Тема 2. Технології патріотичного виховання	10	2	2	6
Кредит 2. Прогнозування та проектування роботи з патріотичного виховання				
Тема 3. Педагогічне прогнозування та проектування.	20	2	6	12
Усього годин:	60	6	12	42

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Процес патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.		
1.	Сутність патріотичного виховання	2
2.	Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку	2
3.	Формування патріотичних якостей на заняттях	2
Кредит 2. Прогнозування та проектування роботи з патріотичного виховання.		
4.	Організація патріотичного виховання в ДНЗ	2
5.	Педагогічне прогнозування та проектування	2
6.	Планування виховної роботи патріотичної спрямованості	2
Разом:		12

5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Процес патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.		
1.	Поняття методології. Визначення базових понять.	24
2.	Форми патріотичної освіти.	6
Кредит 2. Прогнозування та проектування роботи з патріотичного виховання.		
3.	Визначення базових понять. Орієнтовна тематика роботи з патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.	12
Разом:		42

Появу зазначеного спецкурсу зумовили актуальність порушеної нами проблеми, її теоретична та практична значущість, а також недостатні рівні сформованості професійної майстерності майбутніх вихователів, які засвідчили результати констатувального етапу експерименту.

Спецкурс розроблено для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта». Його мета – підготувати майбутнього фахівця до готовності патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку, опанування студентами науково-теоретичними та практичними основами курсу «Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку»; опанування майбутніми вихователями системою знань із професійної майстерності та набуття ними вмінь їх практичного застосування; засвоєння студентами знань, умінь та навичок організації

та проведення різних форм роботи патріотичного змісту з дітьми старшого дошкільного віку; посилення мотивації студентів до опанування професійною майстерністю; оволодіння окремими методами та прийомами, що є необхідними для продуктивної та творчої подальшої діяльності педагога.

У розробленому курсі передбачено такі завдання:

- розвиток у студентів готовності до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку;
- формування у майбутніх вихователів дошкільного навчального закладу системи цінностей, професійних позицій, життєвих установок, з урахуванням специфіки роботи зі старшими дошкільниками;
- систематизування знань нормативно-правової та теоретичної бази патріотичної освіти дітей дошкільних навчальних закладів; сучасних тенденцій та особливостей організації виховного процесу в дошкільному навчальному закладі; специфіки та особливостей патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку;
- формування вмій та навичок організувати процес патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку;
- використання різних форм, методів та прийомів у роботі з патріотичного виховання відповідно до навчально-виховних потреб, мети, завдань.

Внаслідок вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

- здатність шляхом самостійного навчання освоїти нові науково-педагогічні теорії, використовуючи здобуті знання;
- здатність до креативного мислення, набуття гнучкого образу мислення, який дозволяє зрозуміти та розв'язати проблеми та задачі, зберігаючи критичне ставлення до сталих наукових компетенцій у галузі дошкільної освіти;
- здатність шляхом самостійного навчання освоїти нові науково-педагогічні теорії, використовуючи здобуті знання;
- здатність до наукового аналізу та синтезу на основі логічних аргументів та перевірених фактів;
- утвердження в свідомості і почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України;
- здатність брати участь у професійних дискусіях та інтерактивних обговореннях, логічно аргументуючи власну думку;
- здатність використовувати інноваційні технології в практичній діяльності;
- володіння практичними способами пошуку наукової і професійної інформації з використанням сучасних комп'ютерних засобів, мережевих технологій, баз даних і знань.

II. Фахові:

- здатність до аналізу та сучасних освітніх технологій: сутність, завдання, класифікація, практична значущість; історія педагогічних інновацій в Україні; різні підходи до класифікації методів і форм організації навчання; сучасні підходи до організації різних видів занять;
- здатність здійснювати самостійно-пошукову роботу; користуватися сучасними методами навчання; ставити навчальні цілі та вибирати методи навчання; використовувати інформаційно-презентативні, самостійно-пошукові, та інші методи навчання; використовувати навчальні технології;
- здатність переносити знання у власний педагогічний досвід; критично аналізувати різні педагогічні теорії навчання та виховання;
- здатність застосовувати базові знання з педагогіки та психології, нові педагогічні технології у навчально-виховній діяльності та робити порівняльний аналіз традиційної й альтернативної систем навчання.

Розглянемо структурну характеристику спецкурсу. Перша тема – «Концептуальні засади процесу патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку» – передбачає розкриття поняття «патріотичне виховання». Мету та завдання патріотичного виховання в системі дошкільної освіти у нормативних та законодавчих актах (Конституції України, Національній доктрині розвитку освіти України, Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р., Законах України «Про освіту», програмах «Базовий компонент дошкільної освіти», Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 рр.). Сутність та зміст процесу патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

У другій темі спецкурсу – «Технології патріотичного виховання» – розкрито поняття про систему та технологію патріотичного виховання. Комплексний підхід до здійснення патріотичного виховання. Поняття про методи, прийоми та засоби патріотичного виховання. Класифікація методів виховання. Вибір оптимальних методів патріотичного виховання. Інтерактивні технології як шлях формування патріотичних рис особистостей старших дошкільників. Класифікація виховних заходів патріотичної наповненості за різними параметрами й ознаками (за метою, формою, методом, місцем проведення).

У темі «Педагогічне прогнозування та проектування» розкрито поняття про педагогічний процес і його компоненти. Важливість планування й обліку роботи. Планування виховної роботи як умова здійснення комплексного підходу до патріотичного виховання. Принципи планування. Вимоги до планування. Поняття «педагогічне прогнозування» та «педагогічне проектування». Орієнтовна тематика роботи з патріотичного виховання.

Впровадження спецкурсу передбачало використання різних типів лекцій: лекції-бесіди, лекції-дискусії, лекції з аналізом конкретних ситуацій, що сприяли безпосередньому формуванню складових частин професійної майстерності майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Семінарські заняття, метою яких було закріплення знань, отриманих під час лекцій, надали можливість удосконалити їх вміння у застосуванні конструктивних, організаторських, комунікативних, креативних, діагностичних та творчих здібностей, у вирішенні складних педагогічних ситуацій.

На семінарських заняттях майбутні вихователі ДНЗ демонстрували власні судження, відстоювали власні переконання та погляди на вирішення проблемних ситуацій, той або інший стиль взаємодії з дошкільниками, обговорювали професійну майстерність вихователів-практиків (за результатами проходження педагогічних практик).

III етап – результативно-порівняльний – передбачав порівняння отриманих результатів із поставленими завданнями, а саме:

– формування когнітивного, мотиваційно-емоційного та діяльнісно-поведінкового компонентів готовності студентів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку відповідно до критеріїв та показників їх сформованості, поданих у другому розділі роботи;

– відпрацювання умов і засобів внесення коректив у подальшу роботу.

Отже, розроблене організаційно-педагогічне забезпечення процесу підготовки майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку уможливить формування готовності студентів до здійснення окресленого напрямку виховної роботи.

Для визначення рівнів готовності майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку та порівняння результатів формувального експерименту з результатами констатувального етапу необхідно провести діагностику.

Використана література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. – Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
2. Вишнякова С. М. Профессиональное образование: словарь. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика / С. М. Вишнякова. – Москва : НМЦ СПО, 1999. – 538 с.
3. Даль В. И. Толковый словарь великорусского языка / В. И. Даль. – Москва : Русский язык, 1998. – 688 с.
4. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов / под ред. Н. Д. Шведовой. – Москва : Русский язык, 1986. – 797 с.

References:

1. Busel V. T. (Eds.). (2005). Velykyy tлумachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayinskoji movy [Great explanatory dictionary of contemporary Ukrainian language]. Kyiv; Irpin : VTF «Perun» [in Ukrainian].
2. Vishnyakova S. M. (1999). Professionalnoye obrazovaniye: slovar. Klyuchevyye ponyatiya, terminy, aktualnaya leksika [Professional education: vocabulary. Key concepts, terms, actual vocabulary]. Moscow : NMC SPO [in Russian].
3. Dal V. I. (1998). Tolkovyy slovar velikorussskogo yazyka [The explanatory dictionary of the Great Russian language]. Moscow : Russian language [in Russian].
4. Ozhegov S. I. (1986). Slovar russkogo yazyka [Dictionary of the Russian language]. N. D. Shvedova (Ed.). Moscow : Russian language [in Russian].

Филимонова Т. В. Етапи підготовки майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку

В статті виділені та охарактеризовані аналітико-прогностичний, діяльно-творчий, результативно-сравнительний етапи підготовки майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку. На діяльно-творчому етапі подано і введено в педагогічний процес вуза розробку спецкурсу «Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку» з метою надання майбутнім педагогам систематизованих знань про формування професійного майстерства і розвитку відповідних умінь. В результаті вивчення курсу розкрито загальнопредметні та професійні компетентності, котрими студент повинен оволодіти.

Ключевые слова: патріотичне виховання, підготовка, професійна підготовка, етапи підготовки, підготовка майбутніх вихователів, виховання дітей старшого дошкільного віку, професійне майстерство.

Filimonova T. V. Stages of preparing for the future people before patriotic health of children of an early practical age

The article highlights and characterizes the analytical and prognostic, activity-creative, productive-comparative stages of preparation of future educators for the patriotic upbringing of children of the senior preschool age. At the activity and creative stage, the special course “Patriotic upbringing of children of the senior preschool age” was presented and introduced in the pedagogical process of the higher educational institutions in order to provide future teachers with systematized knowledge on the formation of professional skills and the development of appropriate skills. As a result of the course study, the general subjects and professional competences that the student has to master is revealed.

Key words: patriotic education, training, vocational training, stages of preparation, preparation of future educators, upbringing of children of the senior preschool age, professional skills.